

سفری کوتاه به بلوچستان

گاندو را در مکران ببینید

می‌گویند در بلوچستان یا مکران گاندوها برای مردم مقدس هستند؛هم‌ارزش با آب. برای همین است که آنها اگر هم رودخانه خشک شود و از گشنگی و گرما به خانه‌های مردم روستا وارد شوند، این گاندوها نپسندد که خانه را ترک می‌کنند، بلکه مردم بومی هستند که از خانه خارج می‌شوند و به انتظار می‌نشینند تا تنها تمساح ساکن ایران از خانه آنها خارج شود. برای همین است که هنوز گاندوها با آرایش به زندگی خود در رودخانه سرباز ادامه می‌دهند.البته این باور مردم بلوچ است؛مردم مهمان‌نوازی که خاطره مهمان‌نوازی‌های آنها ما را از حجم تبلیغات منفی در این دیار شرمنده می‌کند.باید به این دیار فراموش‌شده ایران سفر کرد تا دید آنچه را باید هر کس به چشم خود ببیند. اما اگر می‌خواهید لذت دیدن تنها تمساح ایرانی را از نزدیک لمس کنید،باید به شهر سرباز سفر کنید؛شهری که بعد از ایرانشهر قرار دارد.ایرانشهر هم یکی از شهرهای سیستان و بلوچستان است که فردگاه هم دارد.البته می‌توانید در چابهار و نیکشهر هم این خزنده با ایهت را ببینید.اما محل اصلی زندگی آنها رودخانه سرباز است. راه دور است. اما دیدن آرواره باز گاندو و شنیدن غرش بابهت او سختی راه را آسان می‌کند.برای همین است که با ماشین حدود هشت ساعت در جاده‌های پیچ در پیچ شهرهای خشک بلوچستان حرکت می‌کنیم تا به پشت سد پیشین برسیم؛ جایی در نزدیکی مرز پاکستان. همراه ما جاده‌های طولانی و خشک بلوچستان است. هر چند هر جا که کوچک‌ترین آبی در این شهر بی‌آب ایران وجود داشت پر بود از نخلستان؛درخت‌های خرمایی که کافی بود دست را بلند کنی تا بتوانی به راحتی ا نخل‌های سبز این دیار خشک رطب بچینی.

■ **گاندو؛ تمساح بلوچی ایران**

گاندو یا تمساح پوزه‌کوتاه ایرانی را به این خاطر به این نام می‌نامند که به‌عنوان تنها گونه از راسته تمساح‌ها در ایران پهن‌ترین پوزه را در مقایسه با سایر تمساح‌ها دارد. یکی از ویژگی‌های مهم گاندو هم پاهای قوی‌ای است که دارد. شاید برای همین است که می‌تواند تا خانه‌های مردم روستا برود. هرچند دلیل معمول آن وجود سیلاب‌های فصلی و آورده شدن بالاچبار گاندو به نزدیکی خانه‌هاست. اصغر مبارکی یکی از کارشناسان سازمان محیط زیست است؛ کسی که اگر بخواهیم اطلاعاتی درباره گاندوها به دست بیاوریم بی‌شک همه او را معرفی می‌کنند. زمانی هم که به پاسگاه محیط‌بانی شهر در گس می‌رسیم، این کارشناس محیط زیست هم برای رسیدگی به وضعیت گاندوها در منطقه حضور دارد. او درباره جمعیت این گونه می‌گوید: بنا بر اطلاعات ابقی‌مانده در ۳۰ سال گذشته جمعیت این گونه کاهش چشمگیری نداشته است یعنی چند سالی است که ثابت مانده است چرا که خطر انسانی جان آنها را تهدید نمی‌کند. طبق آخرین تخمین‌های زده‌شده بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ گاندو در ایران زندگی می‌کنند. گاندوها قد متوسطی دارند. یعنی حدود دو تا سه متر. در هشت تا ۱۰ سالگی به بلوغ می‌رسند و اگر شرایط مهیا باشد ۲۰ تا ۳۰ سال عمر می‌کنند.فصل تخم‌گذاری هم اردیبهشت‌ماه است و نوزادان در تیرماه سر از تخم درمی‌آورند.

■ **جاده‌سازی اینجا هم جان گاندوها را می‌گیرد**

اینجا برعکس بسیاری از زیستگاه‌های حیات وحش شکارچیان تهدیدکنندگان زندگی گاندوها نیستند. هر جای ایران که برویم ساخت جاده‌های غیراصولی یا سرعت بالای خودروهای عبوری یکی از عاملان اصلی مرگ جانوران هستند. از یوز گرفته تا گاندو. آمار تصادفات جادای تمساح‌ها هم بالااست. به دلیل ساخت جاده‌های بسیار در منطقه، زمانی که خشکسالی می‌شود گاندوها برای یافتن آب به سمت جاده می‌آیند. این آمدن همان و تصادف با وانت‌ها یا پیکاپ‌های پرتردد در جاده هم همان. آن وقت است که یک بومی می‌کند؛ جنازه گاندو به ماموران انتظامی یا محیط‌بان‌ها خبر از مرگ این جاندار می‌دهد.

■ **سرباز هم از ساخت سد بی‌نصیب نماند**

البته رودخانه سرباز هم از ساخت سد بی‌نصیب نمانده است. سد پیشین بر روی این رودخانه ساخته شده و ارتباط گاندوها را با یکدیگر قطع کرده است. برای همین بخشی از گاندوها بالای سد زندگی می‌کنند و برخی دیگر در پایین‌دست سد. البته وقتی بارندگی در منطقه خوب می‌شود و مخزن سد لبریز می‌شود برخی از تمساح‌ها از بالای سد به پایین سد می‌افتند یا در جایی آن بالا گیر می‌کنند مانند تمساحی که اکنون در پاسگاه محیط‌بانی در گس زندگی می‌کند. یک ماده گاندو ۱۰ ساله برای اولین بار در اسارت تخم‌گذاری هم کرد. هرچند هیچ تخمی از او به ثمر نرسید.

■ **پرورش تمساح برای پوست آن به صرفه نیست**

چند سال پیش بود که بحث استفاده اقتصادی و پرورش تمساح در ایران به یکی از موضوعات روز مطرح شده بود. اما مبارکی در این باره معتقد است: پرورش پوست تمساح اصلاً به صرفه و اقتصادی نیست. برای همین به غیر از یک نفر که در جزیره

هنگام مشغول ساختن یک پرورشگاه تمساح است کسی در این زمینه در ایران فعالیت نمی‌کند. او درباره شیوه پرورش تمساح در ایران می‌گوید: پرورش تمساح بومی در ایران مطلقاً ممنوع است. برای همین باید تمساح‌های ۵۰سالتی را از خارج خریداری و وارد کند. چهار سال طول می‌کشد تا این تمساح به رشدی برسد که بتوان از پوست آن استفاده کرد. این بچه تمساح‌ها حدود ۲۰۰ دلار قیمت‌شان است. هزینه نگهداری آنها در مدت چهار سال را هم که در نظر بگیریم هزینه تمام‌شده برای پوست آنها در برابر سود این کار ارزش اقتصادی ندارد. از سوی دیگر بازار پوست این جاندار در جهان با کاهش شدید قیمت روبه‌رو است. برای همین مبارکی معتقد است: در ایران کسی به دنبال پرورش تمساح برای استفاده پوست یا دیگر فراورده‌های آن نیست.

■ **گاندوها به مردم حمله نمی‌کنند**

بیش از ۹ سال است که هیچ گزارشی از حمله گاندو به انسان نشده است. آخرین گزارش هم مربوط به پچهای بود که هنگام آیین در بر که آبی به اشتباه روی تمساحی رفته بود. گاندو هم در واکنش پچه را زیر آب خفته کرده بود. برای همین است که می‌گویند گاندوها هم با مردم بلوچ مهریابند. البته مطمئن باشید که اگر خواستید به نزدیکی گاندوها بروید آنها به سمت شما حمله نخواهند کرد. این را مبارکی می‌گوید. او معتقد است گاندوها به محض دیدن انسان به سرعت به داخل آب می‌روند و به انسان حمله نمی‌کنند. شاید همین تعامل بین مردم بومی و گاندوها است که جمعیت این گونه را ثابت نگه داشته است. هر چند جمعیت این گونه افزایش قابل توجهی هم نداشته است چرا که معمولاً از ۲۰ تا ۲۵ تخم گاندو شاید یکی از آنها هم به سن بلوغ نرسد.

■ **پاییز را برای دیدن گاندو انتخاب کنید**

اگر تصمیم‌تان برای دیدن گاندوهای ایران جدی است بهترین زمان پاییز است چراکه زمانی که هوا سرد است این حیوانات باهوش زمان بیشتری در خشکی هستند تا در زیر نور خورشید خود را گرم کنند. بهترین ساعت دیدن هم حدود ۹ صبح است. اما با کوچک‌ترین سرر و صدایی گاندوها به سرعت از مقابل‌تان دور می‌شوند و به داخل آب پناه می‌برند. البته به این نکته توجه کنید که جمعیت گاندوها بسیار پراکنده است. ممکن است در یک زیستگاه فقط دو تمساح زندگی کنند و با فاصله‌ای چندین کیلومتری چند تمساح دیگر در زیستگاهی دیگر. برای همین بهتر است با یکی از محیط‌بان‌ها هماهنگ کنید تا شما را به مکانی ببرد که جمعیت بیشتری از این گونه در آنجا زندگی می‌کنند؛ گاندوهای لجنی‌رنگی که در کنار همدیگر مشغول آفتاب‌گیری در زیرنور خورشید هستند، در کنار رودخانه. یادتان باشد آرام به سمت آنها حرکت کنید تا بتوانید چند دقیقه‌ای از نزدیک گاندوهای سرزمین مکران را ببینید.

زیست بوم

◀ میثرا البرزیمنش

جنگل‌های زاگرس از بارزش‌ترین جنگل‌های ایران است. شرایط زیستی زاگرس به لحاظ تنوع، بسیار بارزش و حساس بوده اما در حوزه جنگل و دیگر ابعاد محیط زیستی تا حدود زیادی مورد بی‌مهری قرار گرفته است. شاید یکی از دلایل آن دوری از تهران و اخبار محدودتری است که از این کشور توجه ویژه‌ای به حفاظت از جنگل‌های زاگرس شده است به نحوی که باید همطراز جنگل‌های خزری حفاظت شوند. به عقیده کارشناسان محیط زیست منطقه حفاظت‌شده دنا یکی از بکر ترین و دست‌نخورده‌ترین مناطق تحت حفاظت کشور است که با وسعت ۹۳ هزار و ۶۶۰ هکتار در استان‌های کهگیلویه و بویراحمد و اصفهان واقع شده است.

این منطقه کوهستانی با وجود یخچال‌های دائمی، رودهای پرآب و خروشان و پوشش جنگلی یکی از بارزش‌ترین مناطق حفاظت‌شده کشور در بخش زاگرس است. در این منطقه ۴۴۰ گونه گیاه شناسایی‌شده که بلوط ایرانی یکی از بارزش‌ترین این گونه‌هاست.

اما با وجود اهمیت جنگل‌های این منطقه، قطع درختان منطقه حفاظت شده دنا و سایر بخش‌هایی که در مدیریت سازمان قرار نگرفته است، از اواسط سال گذشته شروع شده است. طرح انتقال خط دهم لوله گاز عسلویه به مناطق شمال و شمال غرب کشور بهانه‌ای برای تخریب مناطق جدیدی از این جنگل‌های بارزش شده است. این در حالی است که طبق توافق سازمان محیط زیست و شرکت ملی گاز مقرر شده بود خط انتقال گاز از کردیوری که تجربه گرفته سه‌خط لوله از این موضوع را تأیید می‌کند. «میمند» داشته، عبور کند و عرض کریدور قطر شش متر باشد. فناوری‌های نوین و تخصص متخصصان شرکت‌های داخلی که مرتباً نتایج دستاوردهای علمی و اجرایی آنها در زمینه‌های مختلف در رسانه‌ها انتشار می‌یابد باید توانایی اجرای یک خط لوله با عرض شش متر را داشته و بهانه‌هایی مانند شیب یا مسیرهای دشوار نباید مانعی در راه اجرای این توافق ایجاد کند. در عین حال کارفرما در انتخاب شرکت پیمانکار باید توانایی اجرای طرح بر اساس مشخصات فنی توافق صورت گرفته یعنی عرض شش متر را مورد نظر قرار دهد و بر آن تأکید کند.

از نظر قانونی این طرح باید دارای گزارش ارزیابی اثرات بر محیط زیست باشد که مجری موظف به اجرای مفاد آن و نیز توافقی‌های صورت‌گرفته با سازمان محیط زیست است. مسلماً در گزارش ارزیابی اثرات باید بهترین گزینه مکانی، فنی و کلیه تمهیدات کاهش اثرات مورد بررسی قرار گرفته باشد. متأسفانه به دلیل اینکه این گزارش در دسترس عموم قرار نگرفته است نمی‌توان به مفادی از آن که موجب تخریب کمتر و رعایت اصول حفاظت از محیط زیست است، اشاره کرد ولی منطقاً باید گزارش ارزیابی اثرات بر محیط زیست شامل این گونه موارد باشد. در حقیقت منطقی‌ترین و کم‌هزینه‌ترین روش توسعه خطوط گاز استفاده از مسیر قدیمی و مورد توافق سازمان حفاظت محیط زیست است. انتقال از مسیر قبلی عبور خطوط گاز چند مزیت به همراه دارد؛ اول مورد توافق سازمان محیط زیست است و به همین دلیل مشکلات قانونی و قضایی و توقف در اجرای طرح و کاهش سرعت اجرای طرح عمرانی را به همراه ندارد. دیگر اینکه در مسیری که قبلاً خطوط انتقال عبور کرده است، جاده‌های دسترسی

و نگهداری احداث شده

است و نیازهای ساخت و ساز جدید کمتر و محدودتر شده و هزینه طرح به مراتب کاهش می‌یابد (البته اگر کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت اجرا مورد توجه باشد و اثر افزایش هزینه‌ها و بالا رفتن حجم عملیات و بازبینی فهرست بها و بالا رفتن مبلغ قرارداد)، در عین حال که خطوط قبلی قاعدتاً باید بهترین گزینه مسیر برای انتقال خطوط انتقال در ابعاد فنی، مهندسی و محیط زیستی باشد.

متأسفانه برخلاف توافقی‌های انجام‌شده انعکاس اخبار تخریب منطقه حفاظت‌شده دنا و مناطق جنگلی زاگرس در رسانه‌ها و از سوی سازمان‌های غیردولتی و حتی مسؤولان دولتی نشان‌دهنده تخریب جنگل‌ها با عرض ۳۰ تا ۵۰ و حتی ۱۵۰ متر بوده است. بنا بر اظهارنظر معاون محیط طبیعی سازمان حفاظت محیط زیست (مهرماه ۸۸)، شرکت پیمانکار برخلاف توافق بین سازمان محیط زیست و شرکت ملی گاز، خط لوله را از خط‌الراس تنها و در حاشیه رودخانه بشار عبور داده که در سه کیلومتر فعالیت، ۱۰ تا ۱۴ هزار اصله درخت کهنسال بلوط به ارزش بیش از یک میلیارد تومان در منطقه حفاظت‌شده دنا در کهگیلویه و بویراحمد را قطع کرده است.

در این زمینه شیرین ابوالقاسمی مدیر پروژه بین‌المللی حفاظت از تنوع زیستی زاگرس در مهرماه سال ۸۸ با انتقاد از بی‌توجهی مدیران استانی نسبت به تخریب جنگل‌های حفاظت‌شده

سال پنجم ■ شماره ۱۰۴۵ ■ سه‌شنبه ۲ شهریور ۱۳۸۹

کدام اهرم‌ها پشتیبان جنگل‌های زاگرس است

دنا در مسلخ توسعه

فصل ۲۵ هزار درخت بلوط در منطقه دنا / عکس:مهر

هستند، تقریباً به کلیه طرح‌های ارائه‌شده به دفتر مجوز می‌دهد و بدون توان کارشناسی لازم به بررسی طرح‌ها اقدام می‌کند. همین امر موجب شده است مهم‌ترین چالش‌های طرح‌های عمرانی عموماً نادیده گرفته شده و مورد توجه قرار نگیرد. نکته دیگر اینکه چرا نماینده سازمان‌های غیردولتی محیط زیستی در کمیته ارزیابی حضور ندارد؟ در شرایطی که در کشور سازمان‌های غیردولتی محیط زیستی متخصص با عضویت افراد شاخص، مسوول و دانشور بسیار هستند که باید از این توان استفاده شود. در عین حال که این تشکل‌ها بدون درگیر بودن بدون اطلاع کامل از حساسیت‌های محیط‌های طبیعی که بستر اجرایی کلیه طرح‌های عمرانی

سودوکو شماره ۳۶									
9				2					
			3	5					
6		8		2				5	
	3							5	
2	1		6		8			7	9
5								8	
	2		5			7			4
			1	9					
			5						8

جدول شماره ۱۰۲۸

عملیات احداث این خط

لوله جلوگیری شده است.

وی بیان کرد علاوه بر هفت

کیلومتر تخریب شده کنونی،

مجوز عبور ۱۸ کیلومتر

جاده دیگر از میان منطقه

حفاظت شده دنا، در دست

پیمانکار است که با شیوه

عملکرد کنونی به شدت

موجب نگرانی است.

این در حالی است که

فرماندار شهرستان دنا مجوز

پیمانکار برای قطع درختان

را پنج هزار اصله اعلام و

خاطر نشان کرده است که

این پیمانکار فقط ۳۴۰۰

اصله درخت را قطع کرده است.

همان طور که مشاهده می شود میزان قطع

درختان از ۳۴۰۰ اصله تا ۲۵ هزار اصله و

عرض عبور خط لوله از ۳۰ تا ۱۵۰ متر گزارش

شده است. اما اخبار متفاوت همگی بیان کننده

تخریب جنگل ها در منطقه بالارزش حفاظت شده

یست کانون سبز
میزان تخریب
باب درختچه های
هزار اصله اعلام

بر خط لوله گاز با
صوبه کمیته فنی
دست

اصله درخت را قطع کرده است.

همان طور که مشاهده می شود میزان قطع

درختان از ۳۴۰۰ اصله تا ۲۵ هزار اصله و

عرض عبور خط لوله از ۳۰ تا ۱۵۰ متر گزارش

شده است. اما اخبار متفاوت همگی بیان کننده

تخریب جنگل ها در منطقه بالارزش حفاظت شده

افتی

۱- عاقبت اندیش - رای ۲- نام سوره دهم قرآن

کریسم - ویر گول - خدعه، ننگ ۳- اصطلاحی

سینمایی - بصیر و آگاه - لال ۴- تشنه در بیابان

می بیند - خورشید پرروغن - پاریس سست و پیوسته

ابر ۵- درخت انگور - از آلات موسیقی - داده را واپس

خواستن ۶- کمانگیر شاهنامه - اسباب تخریبی -

استفاده کننده ۷- تهیه کردن مواد شیمیایی پیچیده

از طریق ترکیب مواد ساده - محل فروش روزنامه - از

عناصر اربعه ۸- سالی که در آن هستییم - آبگیر

۹- دوست، همدل - دختر فرنگی - ثروت حاصل از

کار بادآورده ۱۰- مدار الکتریکی برای تبدیل سیگنال

الکتریکی به صدا - کاخ لویی سیزدهم در فرانسه -

خراسان قدیم ۱۱- ناحیه ای در اتم که ممکن است

در آن یک الکترون یافت شود - میوه ای با خواص

طبی پرشمار - رودشولخف ۱۲- ماچ آبدار - واحد

پول ایران که کلمه ای اسپانیایی است - پوست گندم

۱۳- نشان و مدال - از الهه های هندو - زائر سینمایی

کابویی ۱۴- کشور آسیایی - سختی رنج - تیر

پیکان دار ۱۵- توقف مسافر وسط راه - نام آشکده

سوم از هفت آشکده بزرگ پاریس.

عمودی:

۱- رهبری مذاکرات بین ملت ها - صندوق میت

۲- حرکت کرم - تخیلی نویس فرانسوی - عامل بیماری

۳- گیاه رنگریز - فصل زمستان - محلی شخصی برای

نمایش افکار در اینترنت ۴- فشار روانی - از نیروهای

سه گانه ارتش - محل عبور ۵- ماهر، مرد حاذق در

کار - نویسنده فرانسوی اثر دیوار - بوی ماندگی

۶- راننده مزاحم - عمده فروش - استراحت زمین

کشاورزی برای حاصلخیز شدن ۷- نابود، هزه - کشف

رازی - فرماتواری ۸- رایجه - ناله - بیماری که باعث

ریزش موهای بدن می شود - در را به چارچوب

متصل می کند ۹- آدمی - عیسوی مذهب - گرفتن

۱۰- دیروز عرب - حرکتی در ژیمناستیک -

مساوی ۱۱- شهر حضرت معصومه - اعتماد

کردن به کسی - اسب بارکش ۱۲- مقیاس

اندازه گیری - اختراع مهم در سال ۱۹۳۵ -

سویق ترین کشور جهان ۱۳- سرگردان و آواره - آن

سوی سف - پوشاننده ۱۴- نوشتن - بازی غریماز

و فکری - فصیح ۱۵- جانوری دوزیست شبیه

مارمولک - کتابی از ارنست همینگوی.

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵